

Sygn. akt VI A Ca 426/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 sierpnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Marzena Miąskiewicz (spr.)

Sędzia SA – Małgorzata Kuracka

Sędzia SA – Jerzy Paszkowski

Protokolant: – sekr. sądowy Katarzyna Kędzierska

po rozpoznaniu w dniu 17 sierpnia 2012r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa M. B.

przeciwko (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w W.

o uchylenie uchwały

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 17 listopada 2011 r., sygn. akt XXV C 576/08

uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie przed Sądem Okręgowym w Warszawie poczynając od rozprawy w dniu 20 listopada 2008r. i przekazuje sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 426/12

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 listopada 2011r. Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie z powództwa M. B. przeciwko (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w W. o uchylenie uchwały, uchylił uchwałę numer (...) Rady Nadzorczej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w W. z dnia 24 kwietnia 2008 r. w sprawie wykluczenia powódki z grona członków pozwanej Spółdzielni i rozstrzygnął o kosztach procesu.

Wyrok ten Sąd Okręgowy wydał w oparciu o następujące ustalenia i rozważania:

Uchwałą Nr(...) Rada Nadzorcza (...) Spółdzielni Mieszkaniowej, na posiedzeniu plenarnym w dniu 24 kwietnia 2008 r., postanowiła wykluczyć powódkę z grona swoich członków. W uzasadnieniu uchwały wskazano, że powódka poprzez swoje działania świadomie szkodzi Spółdzielni i jej członkom poważnie naruszając zasady współzycia społecznego, co przejawia się w szczególności w świadomym wprowadzeniu w błąd organów ścigania, sądów oraz członków Spółdzielni co do rzekomego braku statutowych organów (...) Spółdzielni Mieszkaniowej, jak i łamania prawa przez Radę Nadzorczą i Zarząd Spółdzielni. Zarzucono powódce uniemożliwienie przeprowadzenia obrad statutowych organów Spółdzielni, doprowadzenie do czasowego zablokowania jej konta.

Z inicjatywy powódki toczyły się różne postępowania przeciwko członkowi Spółdzielni o popełnienie przestępstwa posługiwania się sfałszowaną decyzją, ze skargi na działania pełnomocnika Związku Rewizyjnego Spółdzielni Mieszkaniowych o uchylenie uchwał i inne.

Między innymi wyrokiem z 20 stycznia 2000 r. sygn. akt (...) Sąd Okręgowy w Warszawie w sprawie z powództwa między innymi M. B., ustalił nieważność wyboru przedstawicieli do zebrania przedstawicieli członków pozwanej Spółdzielni oraz uchylił uchwałę nadzwyczajnego zebrania przedstawicieli członków z 15 grudnia 2004r. w przedmiocie wyboru rady nadzorczej. W jego konsekwencji, postanowieniem Sądu Rejonowego dla (...) XII Wydział Gospodarczy KRS z 22 marca 2007r. dokonano wykreślenia z rejestru wpisu w zakresie odnoszącym się do członków zarządu i rady nadzorczej pozwanej Spółdzielni.

Zarząd Krajowej Rady Spółdzielni uchwałą nr (...) z 12 lutego 2007r. podjął decyzję o zwołaniu zebrania przedstawicieli (...) Spółdzielni Mieszkaniowej na dzień 31 marca (...). W dniu 31 marca 2007r. odbyło się zwołane przez Krajową Radę Spółdzielczą zebranie przedstawicieli członków pozwanej, na którym członkowie uchwałą nr (...) dokonali wyboru rady nadzorczej, a rada w dniu 23 kwietnia 2007r. dokonała wyboru członków zarządu pozwanej Spółdzielni: uchwałą nr (...) - A. C. na stanowisko prezesa zarządu, uchwałą nr (...) - J. I. na stanowisko zastępcy prezesa zarządu. Pomimo złożenia stosownego wniosku do Krajowego Rejestru Sądowego, nowo wybrany zarząd nie został do niego wpisany. Sąd Rejonowy dla (...) w W. postanowieniem z 5 września 2007 r. zawiesił postępowanie sprawie z wniosku (...) Spółdzielni Mieszkaniowej o zmianę wpisu.

Zgodnie z § 2 art. 24 Prawa spółdzielczego wykluczenie członka ze spółdzielni może nastąpić w wypadku, gdy z jego winy umyślnej lub z powodu rażącego niedbalstwa dalsze pozostawanie w spółdzielni nie da się pogodzić z postanowieniami statutu lub dobrymi obyczajami.

W procesie o uchylenie uchwały wykluczającej członka ze spółdzielni, to strona pozwana, stosownie do reguły dowodowej określonej w art. 6 k.c., ma obowiązek wykazać, że istniała podstawa do podjęcia uchwały o wykluczeniu, zatem to na pozwanej Spółdzielni ciążył obowiązek udowodnienia, że istniały podstawy wykluczenia oraz, że zachowanie powódki było bezprawne, zawinione i nakierowane na szkodzenie Spółdzielni. Podstawa wykluczenia musi być przy tym takiej wagi, która uzasadniałaby niemożność pogodzenia dalszego pozostawiania członka w spółdzielni z postanowieniami statutu lub z zasadami współżycia społecznego.

Podstawę wykluczenia powódki stanowił art. 24 Prawa spółdzielczego oraz § 47 ust. 1 Statutu i ust. 2 pkt 1 i 2 tego paragrafu przewidujący, że wykluczenie może nastąpić w szczególności, gdy członek świadomie szkodzi Spółdzielni lub działa wbrew jej interesom, poważnie narusza zasady współżycia społecznego. W uzasadnieniu zaskarżonej uchwały stwierdzono, iż powódka poprzez swoje działania świadomie szkodzi tak Spółdzielni, jak jej członkom, poważnie naruszając zasady współżycia społecznego, wskazano na jej działania polegające na świadomym wprowadzaniu w błąd sądów powszechnych, organów administracji państwowej, a przede wszystkim członków Spółdzielni, co do rzekomego braku statutowych organów (...) Spółdzielni Mieszkaniowej, jak i łamanie prawa przez Radę Nadzorczą i Zarząd Spółdzielni, uniemożliwianie przeprowadzenia obrad statutowych organów Spółdzielni, doprowadzenie do zablokowania konta bankowego Spółdzielni. Zarzucono powódce, iż w oparciu o niezgodne z prawdą pomówienia, rozsiewane plotki i insynuacje, formułowanie nieprawdziwych zarzutów w formie składanych zawiadomień do organów ścigania, poprzez wytaczane Spółdzielni bezpodstawne powództwa dąży do doprowadzenia do obalenia demokratycznie wybranych organów Spółdzielni i w konsekwencji do jej upadłości.

Zdaniem Sądu Okręgowego zgromadzony w sprawie materiał dowodowy uprawnia do dokonania odmiennej oceny zachowań powódki, niż to uczyniła pozwana.

Odnosząc się do kwestii wniesienia powództwa o uchylenie uchwały po przewidzianym 6 tygodniowym terminie na jej zaskarżenie, Sąd Okręgowy podniósł, iż bezspornym jest, iż dokonując w ramach toczącego się postępowania w sprawie XXVC 576/08 „modyfikacji strony pozwanej” powódka wskazała (...) Spółdzielnię Mieszkaniową jako pozwaną dopiero w piśmie procesowym z 25 sierpnia 2008 r., podczas gdy sześciotygodniowy termin przewidziany

w art. 24 § 6 pkt Prawa spółdzielczego upłynął najwcześniej w dniu 05 czerwca 2008 r. Mający odpowiednie zastosowanie do zaskarżania uchwał rady nadzorczej w przedmiocie wykluczenia ze spółdzielni przepis art. 42 § 8 Prawa spółdzielczego stwarza jednak możliwość nieuwzględnienia upływu sześciotygodniowego terminu, jeżeli utrzymanie uchwały rady nadzorczej w mocy wywołałoby dla członka szczególnie dotkliwe skutki, a opóźnienie w zaskarżeniu tej uchwały jest usprawiedliwione wyjątkowymi okolicznościami i nie jest nadmierne. W ocenie Sądu Okręgowego, w okolicznościach rozpoznawanej sprawy, zwłaszcza wobec faktu wcześniejszego wytoczenia powództwa w sprawie XXVC 576/08 przeciwko Przewodniczącemu Rady Nadzorczej pozwanej Spółdzielni, co powódka tłumaczyła nieprecyzyjnym pouczeniem o sposobie wniesienia odwołania, istniały podstawy do nieuwzględnienia upływu sześciotygodniowego terminu do wytoczenia powództwa o uchylenie uchwały.

Należy zauważyć, iż w kilka dni po powzięciu wiadomości o zakwestionowaniu legitymacji procesowej przez pozwanego A. P., powódka wniosła nowy pozew, prawidłowo skierowany przeciwko (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w W., która posiada legitymację bierną w sprawach o uchylenie uchwał jej organów. Bezsprzecznie powódka zaskarżyła uchwałę o wykluczeniu z przekroczeniem sześciotygodniowego terminu przewidzianego w art. 24 § 6 pkt 2 Prawa spółdzielczego, jednakże zestawienie daty upływu tego terminu z datą wytoczenia niniejszego powództwa uzasadnia ocenę, że opóźnienie w zaskarżeniu uchwały nie jest nadmierne i w kontekście treści pouczenia doręczonego powódce wraz z przedmiotową uchwałą -usprawiedliwione. Również istniejący w Spółdzielni spór co do prawidłowości wyboru jej organów i możliwości reprezentacji winien być uwzględniony jako okoliczność usprawiedliwiająca opóźnienie w zaskarżeniu uchwały. Niewątpliwie dla powódki będącej osobą starszą, wykluczenie z pozwanej Spółdzielni stanowić musi szczególną dolegliwość, zwłaszcza wobec niekwestionowanego faktu kilkuletniej aktywnej jej działalności w Radzie Nadzorczej tej Spółdzielni. Ponadto wykluczenie ze Spółdzielni skutkuje pozbawieniem powódki praw członkowskich i ma swój wymiar finansowy.

W ocenie Sądu Okręgowego na gruncie rozpoznawanej sprawy brak jest przesłanek przewidzianych w art. 24 § 2 Prawa spółdzielczego, uzasadniających wykluczenie powódki z grona członków pozwanej Spółdzielni. Nie zostało wykazane, aby prowadzenie przez powódkę wraz z innymi członkami Spółdzielni sporów sądowych z pozwaną Spółdzielnią i składanie wniosków do Sądu Rejestrowego o zmianę wpisów w rejestrze Spółdzielni, jak również wniosków o ustanowienie kuratora dla pozwanej Spółdzielni, czego powódka nie negowała, miało na celu świadome szkodenie Spółdzielni, a skorzystanie przez członka spółdzielni z przysługującego mu prawa zaskarżenia do sądu uchwały organu spółdzielni, niezależnie od skutków jakie pociąga to dla spółdzielni, nie może stanowić podstawy wykluczenia ze Spółdzielni. Zarzut działania w złej wierze i świadomego wprowadzania przez powódkę Sądów, organów administracji i członków Spółdzielni co do braku statutowych organów Spółdzielni również nie znalazł potwierdzenia. W ocenie Sądu Okręgowego nie można zarzucać powódce próby wywołania chaosu informacyjnego wśród członków Spółdzielni co do prawidłowości wyboru składu osobowego organów spółdzielni, skoro nawet Sądy rozpoznające sprawy z udziałem Spółdzielni zajmowały różne stanowiska w kwestii istnienia organu uprawnionego do jej reprezentacji. W tej sytuacji działania powódki były wynikiem jej przekonania, że Spółdzielnia zarządzana jest przez osoby nieumocowane stosownymi uchwałami, a nie wynikiem świadomego, celowego i umyślnego działania na jej szkodę.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego złożyła strona powodowa, zaskarżając go w całości, zarzuciła mu:

- sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego polegającą na przyjęciu, że brak jest przesłanek przewidzianych w art. 24 § 2 ustawy - Prawo spółdzielcze, uzasadniających wykluczenie powódki z grona członków pozwanej Spółdzielni, podczas gdy zebrany materiał dowodowy, a w szczególności zeznania świadków J. M., W. Z. i innych zgłoszonych przez stronę pozwaną — całkowicie pominięty przez Sąd I instancji, wskazuje, że wymienione w zaskarżonej uchwale Rady Nadzorczej z dnia 24 kwietnia 2008r. działania powódki od marca 2007 r. uzasadniały wykluczenie jej z grona członków pozwanej Spółdzielni.

- przepisów prawa procesowego (art. 328 § 2 k.p.c.) przez brak wskazania w uzasadnieniu wyroku faktów, które Sąd uznał za udowodnione i dlaczego, przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej oraz dlaczego całkowicie pominał dowody wskazane przez stronę pozwaną (w uzasadnieniu wyroku Sąd całkowicie przemilczał, że takie dowody istnieją).

- naruszenie przepisów prawa materialnego — art. 42 § 8 ustawy — Prawo spółdzielcze, przez błędną jego wykładnię polegającą na niesłusznym uznaniu, że opóźnienie w zaskarżeniu uchwały jest usprawiedliwione wyjątkowymi okolicznościami i, że utrzymanie w mocy zaskarżonej uchwały wywołałoby szczególnie dotkliwe skutki finansowe, podczas gdy znajomość przepisów prawa spółdzielczego przez powódkę (według jej oświadczenia i zeznań świadka K. P.), jej działalność w różnych organizacjach i stowarzyszeniach o charakterze spółdzielczym, wytoczenie wielu procesów przeciwko spółdzielni, gdzie prawidłowo wskazała stronę pozwaną, wyklucza możliwość uznania opóźnienia w zaskarżeniu do Sądu uchwały o wykluczeniu za usprawiedliwioną, tym bardziej że brak jest „okoliczności wyjątkowych” w tym opóźnieniu, a nadto wykluczenie nie pociąga za sobą żadnych skutków finansowych, a tym bardziej szczególnie dotkliwych.

W apelacji skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powódki M. B. na rzecz pozwanej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w W. kosztów procesu według norm przepisanych za obie instancje, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Okręgowy pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna, aczkolwiek z innych przyczyn niż wskazane przez skarżącą.

Granice rozpoznania sprawy w postępowaniu apelacyjnym wyznaczone zostały w art. 378 § 1 k.p.c. Sąd II instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest bowiem związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiążą go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego, w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania (wyrok SN z dnia 22 lutego 2012 r. sygn. akt IV CSK 290/11).

W rozpoznawanej sprawie poczynając od terminu rozprawy w dniu 20 listopada 2008 r., postępowanie przed Sądem Okręgowym dotknięte było nieważnością, ponieważ uwzględnić należy, że w pozwie powódka jako pozwanego wskazała A. P., następnie na skutek wniesionej przez niego odpowiedzi na pozew w której podniósł on, że nie jest legitymowany biernie w sprawie niniejszej, której przedmiotem jest uchylenie uchwały, powódka w piśmie procesowym z dnia 25 sierpnia 2008 r. (k. 38) dokonała „modyfikacji strony pozwanej” wskazując, że nie jest nią A. P., a (...) Spółdzielnia Mieszkaniowa.

Na rozprawie w dniu 18 września 2008 r. (k. 111) cofnęła powództwo w stosunku do A. P., wskazując jako stronę pozwaną w/w Spółdzielnię, w następstwie czego Sąd Okręgowy wydał postanowienie, którym umorzył postępowanie w stosunku do A. P. (k. 113) i począwszy od rozprawy w dniu 20 listopada 2008 r. prowadził postępowanie z udziałem Spółdzielni.

Należy również zauważyć, że pełnomocnik reprezentujący Spółdzielnię na rozprawie w dniu 20 listopada 2010 r. był nienależycie upoważniony, bowiem osoby, które udzieliły mu pełnomocnictwa (k. 116) w dniu 20 listopada 2008 r., to jest J. I. jako Z-ca Prezesa Zarządu oraz A. C., nie były upoważnione w tej dacie do działania w imieniu Spółdzielni, co wynika ze znajdującego się w aktach sprawy odpisu Krajowego Rejestru Sądowego.

Wracając jednak do opisanych wyżej przedmiotowych przekształceń w procesie, to uregulowane są one w art. 194 k.p.c., który to przepis w § 1 stanowi, że jeżeli okaże się, tak jak w rozpoznawanej sprawie, że powództwo nie zostało wniesione przeciwko osobie, która powinna być w sprawie stroną pozwaną, Sąd na wniosek powoda lub pozwanego wezwie tę osobę do wzięcia udziału w sprawie, zaś § 2 stanowi, że osoba wezwana do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego może za zgodą obu stron wstąpić w miejsce pozwanego, który wówczas będzie zwolniony od udziału w sprawie.

W odniesieniu do instytucji dopozwania (art. 194 k.p.c.) w orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że konieczne jest wydanie przez Sąd postanowienia w tym przedmiocie, w sytuacji, gdy tak, jak w niniejszej sprawie do dopozwania dochodzi na wniosek jednej ze stron, samo złożenie takiego wniosku nie powoduje automatycznie

(bez postanowienia Sądu) wezwania wskazanego podmiotu w charakterze strony pozwanej. O wezwaniu do udziału w sprawie, a także o nieuwzględnieniu wniosku o wezwanie, decyduje Sąd, wydając zawsze odpowiednie postanowienie. Postanowienie to powinno być wydane na rozprawie – jako niezaskarżone – może być wpisane do protokołu rozprawy (art. 356 k.p.c.). Wezwanie do udziału w sprawie jest czynnością Sądu, a nie stron postępowania (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1968 r. III CZP 69/67, z dnia 25 kwietnia 1980 r. III CZP 21/80, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 listopada 1970 r., II CZ 139/70). Dopiero postanowienie o wezwaniu do udziału w sprawie w charakterze pozwanego wywołuje skutki procesowe, które istnieją tak długo, jak długo istnieje samo postanowienie. Nie występują jednak skutki dopoznania, o którym mowa w art. 189 k.p.c., gdy Sąd nie wydał formalnego postanowienia o wezwaniu do udziału w sprawie w charakterze pozwanego. Sąd zawsze swoje decyzje jurysdykcyjne powinien podejmować w sposób sformalizowany. Wezwanie do udziału w sprawie jest zaś czynnością Sądu, a nie czynnością strony, co jednoznacznie wynika z art. 194 § 1 i 3 k.p.c. (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2010 r. III CZP 13/09).

Skoro w rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy nie wydał postanowienia o wezwaniu do udziału w sprawie w charakterze pozwanej (...) Spółdzielni Mieszkaniowej, to uwzględniając powyższe rozważania należy uznać, że zaskarżony wyrok został wydany przeciwko podmiotowi, który nie był stroną procesu, co skutkuje nieważnością postępowania. Wydany w takich warunkach wyrok – w określonym zakresie podmiotowym – jest wyrokiem nieważnym i jako taki musi być wyeliminowany z porządku prawnego (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 1980 r. III CZP 21/80).

Należy w tym miejscu zauważyć, że sformułowanie w art. 379 k.p.c. przesłanki nieważności postępowania są uchybieniami, które Sąd Apelacyjny jest zobowiązany wziąć pod uwagę z urzędu (art. 378 § 1 k.p.c.), niezależnie od ich wpływu na wynik sprawy (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2002r. IV CK 269/02, z dnia 15 grudnia 2005 r. II CK 300/05, z dnia 15 lipca 2010r. IV CSK 84/10) oraz niezależnie od tego, czy i która strona się na nie powołała.

Zatem należało uznać, że postępowanie przed Sądem Okręgowym, poczynając od rozprawy w dniu 20 listopada 2008r. dotknięte było nieważnością postępowania przewidzianą w art. 379 pkt 5 k.p.c., co skutkowało koniecznością uchylenia zaskarżonego wyroku, zniesienia postępowania toczącego się w warunkach nieważności i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny odstąpił od badania zasadności zarzutów podniesionych w apelacji, bowiem ustalenia faktyczne poczynione w warunkach nieważności i prawidłowość innych czynności procesowych przeprowadzonych w nieważnym postępowaniu pozbawione są znaczenia, ponieważ wada, jaką dotknięte zostało postępowanie, wyłącza możliwość podejmowania jakichkolwiek rozważań w oparciu o jego wyniki (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2010 r., sygn. akt I CSK 272/09).

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w formie postanowienia wydanego na rozprawie zadecyduje o legitymacji procesowej strony pozwanej w rybie art. 194 k.p.c.

Biorąc pod uwagę powyższe Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. z konsekwencją dla rozstrzygnięcia o kosztach procesu wynikającą z art. 108 § 2 k.p.k.